

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ВІДКРИТИХ СИСТЕМ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ІМІДЖУ АСПІРАНТІВ І ДОКТОРАНТІВ

Анотація. У публікації визначено та обґрунтовано основні напрями використання цифрових відкритих систем для розбудови іміджу аспірантів і докторантів. Запропоновано групи цифрових відкритих систем (міжнародні наукометричні системи; електронні бібліотеки і їх сервіси; електронні соціальні мережі та ін.) і коротко описано особливості їх застосування для розбудови іміджу аспірантів і докторантів.

Ключові слова: цифрові відкриті системи, імідж, аспірант, докторант, персональні профілі.

Annotation. The publication determines and substantiates the main areas of use of digital open systems for building the image of postgraduate students and doctoral students. The groups of digital open systems (international scientometric systems, electronic libraries and their services, electronic social networks, etc.) are offered and the features of their application are briefly described for the development of the image of postgraduates and doctoral students.

Key words: digital open systems, image, graduate student, doctoral student, personal profiles.

Постановка проблеми. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в значній мірі вирішує завдання збереження і розвитку інтелектуальної частини суспільства, творчого наукового, культурного і духовного потенціалу; забезпечує спадкоємність традицій культурної спадщини, наукових і педагогічних шкіл; сприяє формуванню національної еліти, що здійснює в країні функції державного управління, розвитку науки і техніки, культури та мистецтва [2]. Нині розбудова іміджу аспірантів і докторантів є важливою складовою їх фахового визнання, наукової кар'єри, оскільки безпосередньо впливає на присудження наукових ступенів, отримання вчених звань, отримання різноманітних грантів, премій, стипендій та ін.

Коновець О.Ф. [3] зазначає, що іміджетворчою домінантою є кількість публікацій вченого, а також, влучний вибір каналу комунікації, цільової аудиторії, авторитетність та рівень наукових видань. У науковому середовищі є критерії професійного статусу вченого: науковий ступінь, вчене звання, кількість публікацій та кількість їх цитування іншими дослідниками, відгуки, рецензії, академічні та державні нагороди та ін. Імідж вченого можна виміряти у кілька способів: 1) за допомогою експертного опитування та визнання його результатів у вигляді премій, нагород, надання грантових пріоритетів, інших форм публічного визнання; 2) залучення спеціальних, так званих кількісно-якісних методів – контент-аналізу, індекс-цитування, імпаکت-фактору, на основі чого складаються рейтинги науковців за цими шкалами; 3) використання соціологічних методів дослідження громадської думки: опитування, інтерв'ю, анкетування.

В умовах інформаційного суспільства імідж вчених досліджують та вимірюють за рейтингом їх наукових публікацій у різних цифрових відкритих системах. Погоджуємося із закликом зробленим у статті [10]: «Прагнете ефективно представити власні наукові публікації, знайти нових колег, відкрити нові можливості для фінансування, дізнатись свої

наукометричні показники? – Розпочніть розбудовувати свій віртуальний профіль науковця просто зараз!» [10].

Аналіз останніх досліджень. Особливості використання цифрових відкритих систем розглянуто у роботах [4; 5; 12], зокрема застосування їх у підготовці аспірантів і докторантів висвітлено у публікаціях Спіріна О.М., Одуд О.А. та ін. та у попередніх роботах автора даної статті [8; 11]. Проблеми підготовки аспірантів і докторантів досліджували вчені: Гузаіров В.М. [2], Носенко Ю.Г. [8], Регейло І.Ю. [6], Сисоєва С.О. [6], Спірін О.М. [8], Таланова Ж.В. [9] та ін. Різні аспекти формування іміджу вчених розглянуто у працях [1; 3; 7; 10] та ін. Проте, у проаналізованих вище роботах не було здійснено комплексного розгляду основних напрямів використання цифрових відкритих систем для розбудови іміджу аспірантів і докторантів.

Мета публікації – визначити та обґрунтувати напрями використання цифрових відкритих систем для розбудови іміджу аспірантів і докторантів.

Виклад основного матеріалу. Групою дослідників у роботі [1] визначено, що на формування бренду вченого впливають: доступність інформації про вченого і академічну або наукову організацію, до якої він належить; наукометричні індекси; використання глобальних ідентифікаторів для підвищення точності при розрахунку показників; публікації вченого в журналах з високим імпаکت-фактором; публікації в ресурсах, для яких забезпечено видимість у світовому інформаційному просторі; залучення до світової системи комунікацій; рівень компетентності.

Нині, під час проведення атестації аспірантів і докторантів, захисту дисертаційних робіт, все частіше, використовують кількісні і якісні показники публікаційної активності здобувачів наукових ступенів, зокрема: індекс Гірша, i10-індекс та ін. Отже, в умовах розвитку інформаційного суспільства і вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій, процес підготовки аспірантів і докторантів потребує значного оновлення і застосування для окреслених цілей цифрових відкритих систем [11]. Вважаємо, що аспірантів і докторантів потрібно вчити застосовувати цифрові відкриті системи не тільки для проведення наукових досліджень, а й з метою розбудови власного іміджу.

Отже, на основі власного досвіду й аналізу наукової літератури обґрунтовано рекомендації для аспірантів і докторантів щодо використання цифрових відкритих систем для розбудови власного іміджу:

1) електронні бібліотеки, депозитарії – самоархівування наукових результатів. Власні наукові роботи (статті, монографії, посібники, аудіозаписи різних наукових заходів, електронні презентації та тези доповідей тощо) варто розміщувати (самоархівувати) в електронних бібліотеках. Під «самоархівуванням» розуміється розміщення автором безкоштовного примірника електронного документу у всесвітній мережі з метою забезпечення відкритого доступу до нього. Переважно, цей термін відноситься до самоархівування статей наукових рецензованих журналів та матеріалів конференцій, а також дисертацій, результатів наукових досліджень та ін. для підвищення його доступності, використання та цитування [12]. В різних електронних бібліотеках є розділ статистики, за допомогою якого можливо виконати оперативний зріз даних щодо використання інформаційних ресурсів. Дослідник може відстежити динаміку використання власних наукових праць, з якою частотою цікавляться результатами наукових досліджень, а отже оцінити на скільки актуальною є проблема над якою він працює, або працюють його колеги [5; 12].

2) наукометричні системи – створення та підтримка персональних профілів.

Аспірант чи докторант, створивши особистий профіль у наукометричній системі, може відстежувати бібліографічні посилання на свої публікації, переглядати цитування, графіки цитувань своїх публікацій. Наукометричні системи можуть бути потужним інструментом оприлюднення, розповсюдження та аналізу використання (цитування) результатів наукових досліджень. Використовуючи ці системи, можливо здійснювати кількісне і якісне оцінювання наукових результатів як окремих дослідників, так і наукових колективів чи організації [4]. Дійсно, «індекс-цитування» є своєрідною рейтинговою шкалою, що визначає кількісно-якісний внесок ученого в науку. Однак незважаючи на те, що цей критерій є формалізованим і, таким чином, ніби меншою мірою залежить від суб'єктивних впливів, усе ж його не можна визнати як єдино достовірний. Більшість експертів вважає, що індекс-цитування – це лише один із показників наукового рівня, якого досяг вчений [3].

3) електронні соціальні мережі. Вважаємо, саме електронні соціальні мережі, завдяки зручності їх інструментів і сервісів стали основними для швидкого зворотного зв'язку з громадськістю та поширенням власних наукових результатів. До прикладу є електронні соціальні мережі, що створені спеціально для наукової спільноти, а саме: Українські науковці у світі (Ukrainian Scientists Worldwide), Computer Science Student Network, LinkedIn, Scientific Social Community, SciPeople та ін. Напрями застосування електронних соціальних мереж аспірантами і докторантами: 1) самопрезентація молодого вченого; 2) пошук наукового матеріалу та відстеження новин про наукові масові заходи; 3) підтримка наукових контактів і організації тематичних груп чи сторінок; 4) оцінка та моніторинг ефективності власних наукових робіт [11].

4) цифровий ідентифікатор вченого ORCID. Унікальний цифровий ідентифікатор автора вирішує проблему правильного визначення документів конкретного автора. Задля економії часу є доцільним проведення обміну інформацією між профілями та імпорту-експорту бібліографічних записів з профілів та інших ресурсів, використання можливостей спеціалізованих систем управління бібліографією (Mendeley, EndNote) [1].

5) наукові масові заходи – виступи для апробації результатів наукових досліджень. Важливу роль у формуванні іміджу науковця відіграє його діалог із громадськістю – як безпосередньо під час зустрічей, так і через засоби масової комунікації. Це – участь у суспільних, наукових дискусіях, відкритих круглих столах, семінарах, прес-конференціях, а також у таких іміджевих заходах, як Дні науки, виставки, семінари, фестивалі, інтелектуальні та науково-пізнавальні ігри, ток-шоу на телебаченні та ін. [3].

Констатуємо, що нині використання цифрових відкритих систем є актуальним і вимушеним заходом, оскільки широка громадськість зможе ознайомитися із науковими результатами, що вплине на розбудову наукового іміджу аспіранта і докторанта та іміджу установи у якій навчається чи працює дослідник [11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснивши аналіз наукової літератури та власного досвіду, наголошуємо, що розбудова іміджу аспірантів і докторантів є важливим і багатоаспектним процесом, що вміщує в себе фахове визнання та публічну активність. Тому, у процесі підготовки аспірантів і докторантів рекомендуємо використовувати цифрові відкриті системи, опанування і використання яких позитивно вплине на розбудову особистого іміджу та іміджу закладу в якому вони навчаються.

Основні напрями розбудови іміджу аспірантів і докторантів із використанням цифрових відкритих систем: 1) міжнародні наукометричні системи (Google Scholar, ResearcherID); 2) електронні бібліотеки; 3) соціальні мережі (usw.com.ua, www.science-community.org, www.researchgate.net); 4) авторський цифровий ідентифікатор ORCID (orcid.org) та ін.

Список використаних джерел:

1. Семененко Л.П. Формування бренду вченого [Електронний ресурс] / Семененко Л.П., Главчев М.І., Главчева Ю.М. // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–15 верес. 2015 р.) / Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Наук.-техн. б-ка . – Львів, 2015. – С. 22–26. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

2. Гузаиров М.Б. Подготовка научных и научно-педагогических кадров высшей квалификации / Гузаиров М.Б., Бадамшин Р.А. // Вестник УГАТУ. – Уфа: УГАТУ, 2012. – Т. 16, № 8 (53). – С. 3–6.

3. Коновець О.Ф. Фахова та публічна репутація вченого: комунікативний аспект / Коновець О.Ф. // Наукові записки Інституту журналістики, Том 28. – режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=262>.

4. Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу / Спірін О.М., Іванова С.М., Яцишин А.В., Кільченко А.В., Лупаренко Л.А. // Інформаційні технології і засоби навчання. – К.: ІТЗН НАПН України, 2017. – № 3 (59). – С. 134-154.

5. Новицька Т.Л. Оцінювання особистих вкладів науково-педагогічних працівників у розвитку науки засобами статистичних звітів електронної бібліотеки / Новицька Т.Л. / Науково-практична конференція «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності» НАУ. 2017. – режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708895>.

6. Світлана Сисоева. Ірина Регейло. Зміст підготовки докторів філософії у галузі освіти в університетах США // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2016. – № 2 (53). – С. 86-93.

7. Сільченко Юлія. Сучасні інструменти для формування іміджу вченого / Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: [матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Кропивницький, 10-21 квітня 2017 р.)] / За заг ред. М.І. Садового та ін. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – С.37-40. – режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2017-04/TEZI_03.05.17_maket.pdf.

8. Спірін О.М. Сучасні вимоги та зміст підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [Електронний ресурс] / Спірін О.М., Носенко Ю.Г., Яцишин А.В. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – №6. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua>.

9. Таланова Ж.В. Докторська підготовка у світі та Україні : Монографія. – К. : Міленіум, 2010. – 476 с.

10. Ярошенко Т. Наукова комунікація в цифрову епоху: з точки зору дослідників, видавців, бібліотекарів / Т. Ярошенко, Т. Борисова // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 4. – С. 44-49.

11. Яцишин А.В. Використання цифрових відкритих систем у підготовці аспірантів і докторантів / Яцишин А.В. // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2018. – № 1 (68). – С. 18-23.

12. Яцишин А.В. Моніторинг розповсюдження власних наукових результатів із застосуванням статистичних сервісів електронних бібліотек / Яцишин А.В., Філатова О.В., Климчук Д.М. / Збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2017» (14 груд. 2017 р., м. Київ). – К.: ІТЗН НАПН України, 2017. – С.214-217. – режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709994>.